

Interreg - IPA CBC

EUROPEAN UNION

Croatia - Bosnia and Herzegovina - Montenegro

BACAR

**PRIRUČNIK O MOGUĆNOSTIMA
FINANSIRANJA PRIVATNOG
SEKTORA IZ FONDOVA
EVROPSKE UNIJE**

Interreg - IPA CBC

Croatia - Bosnia and Herzegovina - Montenegro

BACAR

INTERREG IPA CROSS-BORDER COOPERATION PROGRAMME
CROATIA - BOSNIA AND HERZEGOVINA - MONTENEGRO 2014 - 2020

BETTER ACCESS TO GROWTH: CLUSTERS AND COMPETITIVENESS -
NETWORKING ON ADRIATIC REGION - **BACAR**

PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE INTERREG -
IPA HRVATSKA - BOSNA I HERCEGOVINA - CRNA GORA 2014. - 2020.

BOLJI PRISTUP RASTU: KLASTERI I KONKURENTNOST - UMREŽAVANJE U
JADRANSKOM REGIONU - **BACAR**

**PRIRUČNIK O MOGUĆNOSTIMA
FINANSIRANJA PRIVATNOG
SEKTORA IZ FONDOVA
EVROPSKE UNIJE**

SADRŽAJ

Predgovor	7
1. Uvod i osnovne karakteristike programa EU pomoći	8
2. Kako se prijaviti	10
3. Transparentnost, odgovornost i nadzor	13
4. Programi podrške privatnog sektora kroz neprofitni sektor	14
5. IPA II – sektor regionalne i teritorijalne saradnje	16
5.1. Program prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora 2014. - 2020.	16
5.2. Program prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo 2014. - 2020.	20
5.3. Program prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija 2014. - 2020.	24
5.4. Program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2014. - 2020.	28
5.5. Interreg-IPA program prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru za period 2014. - 2020.	31
5.6. Interreg IPA program prekogranične saradnje za Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru 2014. - 2020.	33
5.7. Interreg Mediteranski program transnacionalne saradnje (MED)	35
5.8. Interreg Dunavski transnacionalni program (DTP)	37
5.9. Interreg Jadransko-jonski transnacionalni program (ADRION)	39
6. Kreativna Evropa	40
7. Evropski program za zapošljavanje i socijalne inovacije – EaSI	42
8. Programi direktne podrške privatnog sektora	44
8.1 COSME - Program za jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća	44
8.2. Horizont 2020	47
8.3. Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD II 2014. - 2020.	48
8.4. EUREKA - evropska mreža za finansiranje tržišno orijentisanih projekata istraživanja i razvoja	51
O projektu	53

PREDGOVOR

Privredna komora Crne Gore kao poslovna asocijacija cjelokupne crnogorske privrede, prateći savremene potrebe i trendove kontinuirano širi dijapazon svog djelovanja i usluga. Tako smo već prije gotovo 15 godina formirali posebnu organizacionu jedinicu za bavljenje međunarodnim projektima. Time smo potvrdili da razumijemo mogućnosti koje se nude različitim evropskim programima usmjerenim na podizanje kapaciteta i konkurentnosti privrede, ali i naše institucije kao servisa privrede.

Danas realizujemo 15 projekata i imamo široku mrežu partnera širom Evrope, veliki broj aktivnosti usmjerenih na edukaciju, internacionalizaciju, olakšavanje poslovanja itd.

Nastojeći da privredi pružimo što veći broj informacija o dostupnim evropskim fondovima izradili smo i priručnik koji je pred vama. Njegov koncept je putokaz kroz ovu široku oblast i uvjereni smo da će biti od koristi svima koji traže koncizne informacije o mogućnostima različitih evropskih programa.

Izradu i publikovanje priručnika omogućio je projekat „Bolji pristup rastu: klasteri i konkurentnost - umrežavanje u jadranskom regionu“ - BACAR (“Better Access to Growth: Clusters and Competitiveness – Networking on Adriatic Region” – BACAR), koji je kofinansiran od Evropske unije i realizuje se u okviru Programa prekogranične saradnje Interreg - IPA Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora 2014. - 2020.

Srdačno,

Pavle D. Radovanović

Generalni sekretar Privredne komore Crne Gore

1.

UVOD I OSNOVNE KARAKTERISTIKE PROGRAMA EU POMOĆI

Ovim se priručnikom daju osnovne informacije o mehanizmima podrške Evropske unije kroz dodjelu bespovratnih sredstava koja se mogu iskoristiti od strane zainteresovanih pojedinaca, organizacija i institucija uključujući javni, privatni i nevladin sektor. Nude se osnovne informacije o načinima i osnovnim principima prijavljivanja za korišćenje tih sredstava i upućuje se na to gdje se može pronaći više detalja.

U ovom priručniku je prioritet dat podršci preduzetništva i sektora malih i srednjih preduzeća kao osnovne ciljne grupe koja bi mogla i trebala adekvatno iskoristiti podršku koja se nudi od strane EU.

Imajući u vidu da se bespovratna sredstva prvenstveno dodjeljuju na bazi izvođenja posebnih projekata, odnosno kroz apliciranje na pozivima za podnošenje projekata, to će i biti fokus ovog priručnika.

Sredstva koja se dodjeljuju služe određenoj svrsi, odnosno doprinose ostvarivanju određenih programskih ciljeva koje se mogu razlikovati od programa do programa.

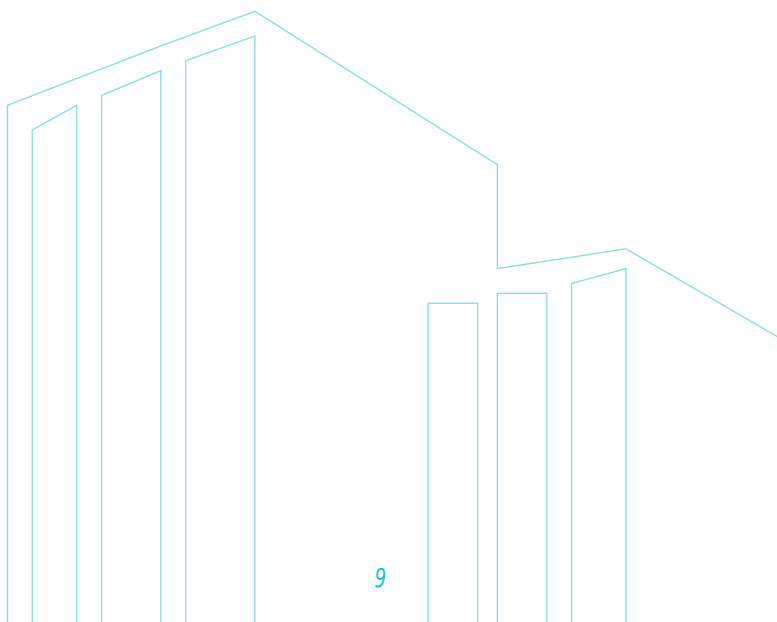
U skoro svim slučajevima doprinos EU je uslovljen ko-finansiranjem korisnika a treba voditi računa i o načinu pred-finansiranja odnosno dinamici isplata od strane EU jer se to takođe razlikuje od programa do programa.

U ovoj fazi pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji podrška se prvenstveno daje organizacijama neprofitnog tipa čijim radom se stvaraju bolji uslovi za podizanje nivoa konkurentnosti profitnog sektora. Izuzetak predstavljaju programi podrške IPARD (predpridstupna pomoć za ruralni razvoj) i određene komponente Horizont 2020 programa gdje aplikanti odnosno korisnici jesu predstavnici privatnog odnosno profitnog sektora.

Pri donošenju odluka o dodjeli bespovratnih sredstava (granta) ili ugovora poštuju se stroga pravila kako bi se osiguralo da se prema svim potencijalnim korisnicima pomoći ophodi na transparentan i jednak način.

Korisnici bespovratnih sredstava i vanjski davaoci usluga, dobavljači opreme ili izvođači određenih infrastrukturnih radova moraju primjenjivati jasna finansijska pravila koja omogućavaju Evropskoj komisiji i drugim revizorskim tijelima da provjere na koji način se koriste sredstva EU.

Objavom podataka o korisnicima sredstava EU osigurava se visoki nivo odgovornosti kako institucija EU tako i nacionalnih institucija i tijela koja su uključena u proces programiranja, ugovaranja, kontrole i plaćanja tih sredstava.

2.

KAKO SE PRIJAVITI

VIDI ŠTA TI TREBA, KO TI MOŽE POMOĆI PA TEK ONDA TRAŽI POMOĆ

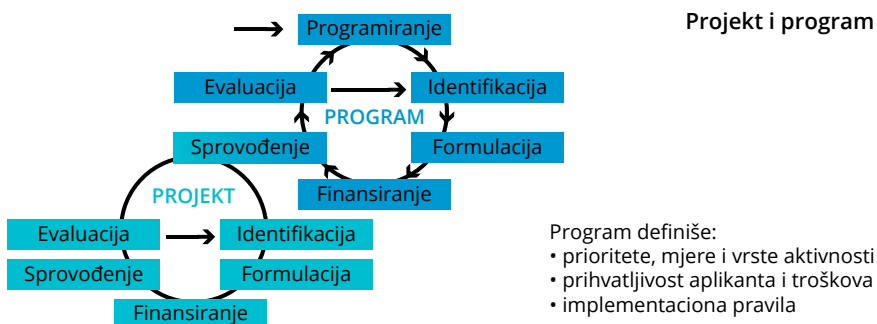
Svaki potencijalni korisnik sredstava EU bi prije nego što odluči da uđe u proces apliciranja trebao da jasno definiše kakvu vrstu podrške bi trebao, odnosno, koje to probleme bi na koji način mogao da riješi ili umanji. Imajući u vidu da aplikanti mogu da budu organizacije, institucije ili privredna društva, svako od njih bi trebao da ima i jasnu sliku ko je ciljna grupa koja će imati najviše koristi od sprovođenja određenog projekta, odnosno od implementacije projektnih aktivnosti. Svakoj organizaciji koja bi htjela da aplicira savjetuje se da kontinuirano održava saradnju sa predstavnicima svoje ciljne grupe i da su svjesni problema i potreba iste. Na ovaj način, svaki prijedlog projekta koji će se dalje razvijati ima veće izglede da bude realan, takav prepoznat od strane donatora i sprovodljiv u fazi implementacije.

Imajući u vidu načine planiranja pomoći EU određenoj zemlji treba praviti razliku između centralizovanih programa kojima se upravlja od strane nadležnih tijela Evropske komisije iz recimo sjedišta u Briselu i onih programa koji se aktivno planiraju u saradnji

sa zemljom ili zemljama primaocima pomoći. Za same korisnike tih sredstava, odnosno aplikante bilo bi efektivnije kada bi i tokom procesa planiranja uzeli aktivno učešće i na taj način dali doprinos da se u programskom dokumentima prepoznaju baš oni prioriteti razvoja koji su prepoznati u saradnji sa ciljnim grupama.

Ako smo ipak saznali za određene programe pomoći EU nakon definisanja programskih dokumenata i samih programskih prioriteta, svaka organizacija, odnosno potencijalni aplikant bi trebala da, posmatrajući kroz prizmu preliminarne analize potreba ciljne grupe i krajnjih korisnika, napravi analizu programa pomoći EU.

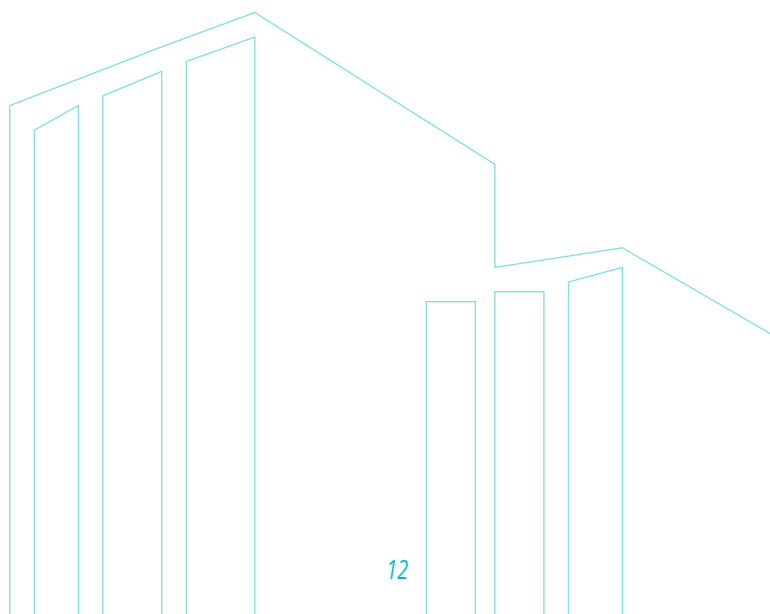

U svakom pozivu za podnošenje prijedloga projekata opisuje se sam poziv i udređuju uslovi za učestvovanje, među kojima se najčešće nalaze sledeće informacije:

- O programu
 - Naziv grant šeme
 - Koja program i koje godine finansijske alokacije obuhvata
- Pozadina-obrazloženje pomoći
- Ciljevi i prioritetne ose programa
- Finansijska alokacija koja se odobrava za taj poziv uključujući u minimalni-maksimalni iznos po projektu
- Kriterijumi prihvatljivosti:
 - Ko može da aplicira (vodeći aplikant, ko-aplikant(partneri))
 - Povezani entiteti
 - Pridruženi partneri, dobavljači (usluga, roba, radova)
 - Kakve akcije (projekti) se žele finansirati
 - Prihvatljivost troškova (kakvi troškovi mogu biti u budžetu projekta)

- Način i procedura apliciranja:
 - Aplikaciona forma
 - Gdje i kada se šalje aplikacija
 - Rok za podnošenje aplikacije
 - Ostale informacije vezane za apliciranje
- Evaluacija i odabir aplikacija
- Predaja dodatne dokumentacije kod uslovno odobrenih projekata
- Obavještenja o odluci Ugovaračkog tijela
 - Sadržaj odluke
 - Okvirni vremenski raspored
- Uslovi za implementaciju nakon dodjele ugovora (granta)
- Aneksi

U svakom slučaju, treba na vrijeme proučiti sve date informacije i prije nego što se krene u pisanje prijedloga projekta u okviru date forme za apliciranje treba se odlučiti da li se projekat treba razrađivati za sprovođenje i u čijem eventualnom partnerstvu.

3.

TRANSPARENTNOST, ODGOVORNOST I NADZOR

Na sve podnosiocce prijedloga projekata primjenjuju se načela transparentnosti i jednakog postupanja utvrđena u finansijskoj regulativi EU i njezinim pravilima sprovođenja. Ova načela vrijede bez obzira na to ko upravlja procesom dodjele bespovratnih sredstava, da li se to radi direktno od strane EU ili indirektno od strane nacionalnih ili zajedničkih upravljačkih tijela. Posebnim regulativama se uređuju sve transakcije koje se odnose na sredstva EU a svakako da se tokom apliciranja i implementacije projekata mora voditi računa i o nacionalnim zakonima i podzakonskim aktima koji su relevantni za samu implementaciju projekta u zemlji.

Treba napomenuti da finansijska pravila sadrže mjere koje služe da bi se obezbijedila najveća moguća transparentnost i strogi nadzor nad raspodjelom i potrošnjom EU sredstava. Obaveza je da su informacije o korisnicima sredstava EU javno dostupne i liste korisnika se redovno objavljuju na programskim internet stranicama. Pored toga, države korisnice pomoći te podatke objavljuju na nacionalnim web portalima.

Budući da države korisnice pomoći same upravljaju sa određenim sredstvima EU, odgovorne su velikim dijelom za to kako se taj novac troši. One moraju imati uspostavljene efektivne i djelotvorne sisteme unutrašnje kontrole i redovno sprovoditi potrebne provjere finansiranja sredstvima EU kojim upravljaju.

4.

PROGRAMI PODRŠKE PRIVATNOG SEKTORA KROZ NEPROFITNI SEKTOR

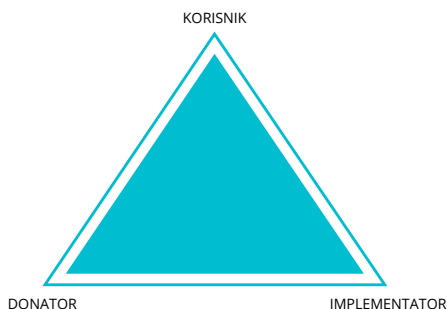
Imajući u vidu da se Crna Gora nalazi u fazi pristupanja Evropskoj uniji, većina od raspoloživih fondova nije predviđena da bude direktne podrška biznis sektora već aplikanti i nosioci projekata moraju biti prije svega neprofitne organizacije ili institucije. Ova ograničenja se mogu naći u takvim pozivima za apliciranje kao na primjer u programima bilateralne prekogranične saradnje:

Aplikant mora:

- biti pravno lice,
- biti neprofitna organizacija
- biti osnovana u Crnoj Gori i/ili Albaniji (ako se radi o programu saradnje sa Albanijom)
- biti direktno odgovoran za pripremu i upravljanje projekta...

Ipak, vrlo je važno primijetiti i znati ko je ciljna grupa tih institucija i organizacija i na koji način se privatni sektor može i treba uključiti kako u pripremu prijedloga projekta tako i u njegovu samu implementaciju ako se odobri. Napominjemo da je svakoj javnoj instituciji ili nevladinoj organizaciji koja se zalaže za poboljšanje situacije u sektorima od njihovog interesovanja skoro uvijek ciljna grupa je sačinjena i od predstavnika biznis sektora (preduzetnika, malih i srednjih preduzeće i sl.) i da tu treba tražiti prostor za podršku.

Kada se radi o načinima podrške kroz ugovore o donaciji (grantovima) treba imati u vidu interakciju tri a ne samo dvije strane, pored donatora i implementatora projekta tu postoje i korisnici te pomoći/projekta koji se manifestuju u ciljnoj grupi.

Sljedeći programi podrške Evropske unije, između ostalih, su prepoznati kao relevantni za indirektnu podršku privatnog sektora u Crnoj Gori.

5.

IPA II – SEKTOR REGIONALNE I TERITORIJALNE SARADNJE

5.1.

PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE SRBIJA – CRNA GORA 2014. - 2020.

OPŠTE INFORMACIJE

Program prekogranične saradnje između Republike Srbije i Crne Gore se sprovodi u okviru Instrumenta pretpriprave podrške (IPA II). Opšti cilj Programa je doprinos ekonomskom, društvenom i teritorijalnom razvoju programskog područja podsticanjem integracije, zajedničkog razvoja i korišćenja potencijala i mogućnosti kako bi se područje učinilo atraktivnim za život.

PROGRAMSKO PODRUČJE

Programsko područje obuhvata 14 opština na teritoriji Crne Gore (Andrijevića, Berane, Bijelo Polje, Gusinje, Kolašin, Mojkovac, Nikšić, Petnjica, Plav, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik, Žabljak) i 3 okruga u Republici Srbiji, Zlatiborski, Moravički i Raški koji obuhvataju dva grada i osam opština (Nova Varoš, Priboj, Prijepolje, Sjenica, Ivanjica, Kraljevo, Novi Pazar, Raška, Tutin, Vrnjačka Banja).

PROGRAMSKI PRIORITETI

Program obuhvata sledeće tematske prioritete:

- TP1 – Promocija zapošljavanja, mobilnost radne snage i prekograničnu društvenu i kulturnu inkluziju;
- TP2 – Zaštita životne sredine, promocija adaptacije i upravljanja klimatskim promjenama uključujući i upravljanje i prevenciju rizika;
- TP3 – Pобољшanje turizma i kulturnog i prirodnog nasleđa.

Indikatori ili pokazatelji koji se mjere na nivou specifičnih ciljeva projekta te ih treba uzeti kao ozbiljan pokazatelj kada priprema-

mo aplikaciju su sledeći:

Za TP1 - Promocija zapošljavanja, mobilnost radne snage i prekograničnu društvenu i kulturnu inkluziju:

- Broj organizacija kojima su ojačani kapaciteti;
- Broj korisnika digitalnih platformi;
- Broj sprovedenih planova;
- Broj novih komercijalizovanih usluga
- Novo zadovoljstva korisnika novih usluga;
- Nivo zadovoljstva polaznika organizovanih obuka;
- Broj novoosnovanih biznisa;
- Poboľšan nivo znanja polaznika obuka;
- Broj medicinskog, nastavnog osoblja i profesionalaca iz oblasti socijalne zaštite koji su učestvovali u projektnim aktivnostima;
- Broj organizacija koje rade sa ugroženim grupama a čiji su kapaciteti ojačani;
- Broj certifikovanih programa obuke;
- Broj inovativnih pristupa, metoda ili procesa sprovedenih kroz projekte;
- Broj osoba koje koriste novu infrastrukturu i usluge prekograničnog tipa;
- Broj ranjivih osoba koje koriste nove usluge;
- Broj novih rešenja razvijenih u cilju poboljšanja socijalne i kulturne inkluzije;
- Broj unapređenih usluga iz oblasti zdravstva i socijalne zaštite.

Za TP3 - Poboľšanje turizma i kulturnog i prirodnog nasleđa:

- Broj organizacija sa ojačanim kapacitetima;
- Broj korisnika digitalnih platformi;
- Broj sprovedenih planova;
- Broj novi komercijalizovanih usluga;
- Nivo zadovoljstva korisnika novih usluga;
- Nivo zadovoljstva polaznika novih obuka;
- Broj novoosnovanih biznisa;
- Povećanje nivo znanja polaznika obuka;
- Broj novih komercijalizovanih obuka;
- Broj novoootvorenih turističkih lokacija za posjete gostiju;
- Procenat novokreiranih turističkih sadržaja koji su prihvaćeni od strane tur-operatora;

- Broj kvalifikovanih turističkih radnika na otvorenom tržištu rada;
- Broj novih destinacija uključenih u turističku ponudu;
- Broj novih ili unapređenih turističkih staza ili ruta;
- Dužina novih ili unapređenih turističkih staza ili ruta;
- Broj turista koji koriste nove usluge ili proizvode;
- Broj ponuđača turističkih usluga sa unapređenim kapacitetima;
- Broj hotela sa unapređenim standardima;
- Broj studenata koji učestvuju u obukama za odrasle vezani za turizam;
- Procenat učenika koji odlučuju da upišu turističke fakultete poslije srednje škole;
- Procenat turističkih operatora koji su uključili novu turističku ponudu u svoj program;
- Broj osoba koji su uključene u valorizaciju kulturnih i prirodnih resursa;
- Broj osoba koji svoju ponudu baziraju na novim tržišnim nišama;
- Broj novih turističkih projekata koji su uključeni u sistem praćenja turističkih statističkih podataka;
- Broj programa obuke koje se podudaraju sa zahtjevima tržišta rada u turističkom sektoru;
- Broj nezaposlenih osoba koje prošle kroz program razmjene u turističkim i ugostiteljskim firmama;
- Broj operativnih digitalnih platformi;
- Broj registrovanih intervencija u sektoru planinskih i vodenih usluga.

U programu CBC Srbija - Crna Gora mogu učestvovati neprofitna pravna lica kao što su:

- Pružaoci usluga zapošljavanja;
- Organizacije koje se bave obrazovanjem i istraživačkim djelatnostima;
- Privredne i zanatske komore, udruženje preduzetnika, klasteri;
- Sindikati;
- Organizacije civilnog društva;
- Države, regionalne i lokalne javne institucije;
- Lokalne i regionalne razvojne agencije;
- Organizacije koje se bave poboljšanjem biznis sektora;

- Lokalne zajednice;
- Turistički klasteri;
- Nacionalna, regionalne i lokalne turističke organizacije;
- Nacionalni parkovi i slične organizacije;
- Organizacije kulture.

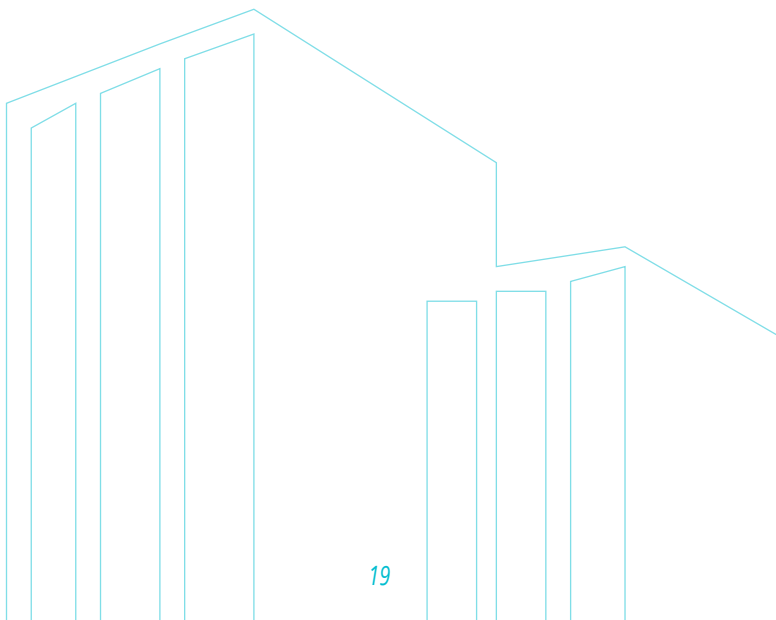
FINANSIJSKA SREDSTVA

Okvirne vrijednosti pojedinačnih projekata su od 120.000 do 350.000 EUR u zavisnosti od tematskog prioriteta uz minimalno učešće aplikanta od 15% od ukupne vrijednosti projekta.

Očekivano vrijeme trajanja projekta je od 12 do 24 mjeseca.

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

<http://www.cbcsrb-mne.org/mn/>

5.2.

PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE CRNA GORA - KOSOVO 2014. - 2020.

OPŠTE INFORMACIJE

Program prekogranične saradnje između Crne Gore i Kosova za period 2014. - 2020. odobren je Implementacionom odlukom Komisije C(2014) 9307 od 11. decembra 2014.

Usvojeni Program za period 2014.- 2020. predstavlja strategiju prekogranične saradnje za pogranično područje i utvrđuje, između ostalih stvari, popis prihvatljivih geografskih područja, kontekst prihvatljivog područja, tematske prioritete programa i indikativna budžetska izdvajanja za period od 7 godina.

Program je namijenjen isključivo institucijama i organizacijama neprofitnog karaktera.

PROGRAMSKO PODRUČJE

Programsko područje za program prekogranične saradnje Crna Gora-Kosovo 2014.- 2020. pokriva teritoriju od 8.725km² s ukupnom populacijom od oko 706.823 stanovnika.

U Crnoj Gori programsko područje pokriva 6.400km² a sastoji se od 12 opština ili ukupno 624 naselja uključujući glavni grad i 11 gradova. U ovom programskom području su predstavljene crnogorske opštine: Andrijevica, Bar, Berane, Bijelo Polje, Gusinje, Kolašin, Mojkovac, Petnjica, Plav, Glavni grad Podgorica, Rožaje i Ulcinj.

Na Kosovu programsko područje pokriva 2.325km² i uključuje zapadni ekonomski region, koji se sastoji od sljedećih opština: Peć, Istok, Klina, Junik, Dečani i Đakovica.

PROGRAMSKI PRIORITETI

Opšti cilj Programa prekogranične saradnje Crna Gora Kosovo 2014.- 2020. je poboljšanje standarda i kvaliteta života ljudi u programskom području kroz ekološki održiv i socijalno sveobuhvatan

ekonomski razvoj regiona, uz poštovanje njenog zajedničkog kulturnog i prirodnog nasljeđa, koji se ostvaruje kroz sljedeće tematske prioritete:

- TP1 – Promovisanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije s obje strane granice;
- TP2 – Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, prevencija i upravljanje rizicima;
- TP3 – Promocija turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa;
- TP4 – Tehnička podrška.

Indikatori ili pokazatelji koji se mjere na nivou specifičnih ciljeva projekta te ih treba uzeti kao ozbiljan pokazatelj kada pripremamo aplikaciju su sledeći:

Za TP1 - Promovisanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije s obje strane granice:

- Broj privatnih i/ili javnih operatera koje razvijaju mogućnosti i uslove za obuke nezaposlenih osoba;
- Broj novih usluga u posredovanju u zapošljavanju;
- Broj implementiranih novih ili poboljšanih proizvoda, usluga, obuka unutar institucionalnih ili komercijalnih sektora;
- Poboljšano zadovoljstvo primaoca obuka kod novih ili poboljšanih kurseva;
- Broj novoregistrovanih biznisa;
- Broj trening kurseva koji su razvijeni za aktuelno tržište rada;
- Broj učesnika na kursevi organizovanim da se smanji nezaposlenost;
- Broj novozaposlenih i broj novootvorenih centara za podršku karijera;
- Broj novootvorenih radnih mjesta kod poslodavaca podržanih kroz program;
- Broj kompanija kod kojih je kroz zajedničke inicijative poboljšana operativnost, proizvodi ili procesi;
- Broj osoba sa povećanom zapošljivošću sa fokusom na studente, žene, osobe sa invaliditetom, dugoročno nezaposlene osobe;
- Broj implementiranih novih programa koji povećavaju zapošljivost;
- Broj kompanija koje su uključene u saradnju sa obrazovnim

- institucijama sa ciljem kreiranja adekvatnih programa obuke;
- Broj osoba koji su uspjeli na nađu posao zahvaljujuću novostečenim vještinama i kompetencijama;
- Broj osoba koje su uspjele da se zaposle zahvaljujući razvoju novih programa i usluga;
- Broj sprovedenih programa razmjene.

Za T3 - Promocija turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa:

- Broj novih komercijalizovanih usluga;
- Broj novih komercijalizovanih biznis ideja;
- Broj novih komercijalizovanih proizvoda;
- Broj aktera koji učestvuju u prekograničnom povezivanu/ klasterima;
- Broj partnerstava koji jačaju preduzetništvo u sektoru turizma;
- Broj obuka koje su razvijene i sertifikovane za potrebe sektora turizma;
- Broj istorijskih, kulturnih i prirodnih lokacija koje su otvorene za posjete;
- Procenat novoformirane turističke ponude koja se nudi od strane turističkih operatera;
- Broj novoootvorenih radnih mjesta u sektoru turizma;
- Broj kvalifikovanih turističkih radnika koji su na raspolaganju tržištu radne snage;
- Broj novih destinacija koje su integrisane u turističku ponudu;
- Broj novih ili poboljšanih turističkih staza ili ruta;
- Dužina novih ili poboljšanih turističkih staza ili ruta;
- Broj turista koji koriste nove ili poboljšane proizvode ili usluge;
- Broj prekogarničnih mreža/klastera turističkih aktera;
- Broj novoregistrovanih biznisa u sektoru turizma;
- Broj postojećih pružaoca turističkih ponuda sa poboljšanim kapacitetima;
- Broj hotela sa poboljšanim standardima;
- Procenat ciljne grupe koje stvara nove biznis inicijative u sektoru turizma i ugostiteljstva;
- Broj profesionalaca u oblasti kulture i sporta koji učestvuju u projektima;
- Broj osoba koji pohađaju kurseve obrazovanja odraslih u sektoru turizma;
- Broj partnerstava koji jačaju hotelski sektor;
- Broj novo komercijalizovanih prekograničnih turističkih usluga

- i proizvoda;
- Broj učesnika u novokreiranim kulturnim događajima;
- Procenat kulturnog nasleđa koje je povećalo vidljivost;
- Broj novih radnih mjesta kao rezultat novoformiranih proizvoda kulturne baštine;
- Povećano zadovoljstvo korisnika/klijenata/posjetilaca;
- Broj novoformiranih tematskih ruta;
- Broj posjetilaca podržanih lokacija kulturne i prirodne baštine;
- Broj mladih osoba, i predstavnika manjina ili ranjivih grupa oji učestvuju u aktivnostima kulturne razmjene;
- Broj formalizovanih prekograničnih mreža institucija kulture.

U programu Crna Gora - Kosovo mogu učestvovati neprofitna pravna lica kao što su:

- Lokalne uprave i njihove institucije;
- Zajednice opština;
- Razvojne agencije;
- Lokalne organizacije za podršku biznisa;
- Turističke i kulturne organizacije;
- Organizacije koje podržavaju mala i srednja preduzeća;
- NVO-e;
- Javne i privatne organizacije koje podržavaju jačanje radne snage;
- Institucije koje pružaju obuke i obrazovanje;
- Škole, fakulteti, univerziteti i istraživački centri.

FINANSIJSKA SREDSTVA

Opredijeljena finansijska sredstva Programa za sedmogodišnji period iznose 8,4 miliona eura, odnosno 9,7 miliona uključujući kofinansiranje.

Okvirne vrijednosti pojedinačnih projekata su od 150.000 do 400.000 EUR u zavisnosti od tematskog prioriteta uz minimalno učešće aplikanta od 15% od ukupne vrijednosti projekta.

Očekivano vrijeme trajanja projekta je od 18 do 24 mjeseca.

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

<http://cbc-mne-kos.org/>

5.3.

PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE CRNA GORA - ALBANIJA 2014. - 2020.

OPŠTE INFORMACIJE

Program prekogranične saradnje između Crne Gore i Albanije za period 2014.- 2020. predstavlja strategiju prekogranične saradnje za pogranično područje i utvrđuje prihvatljiva geografska područja, kontekst prihvatljivog područja, tematske prioritete programa i indikativna budžetska izdvajanja za period od 7 godina.

Program je isključivo namijenjen institucijama i organizacijama neprofitnog karaktera.

PROGRAMSKO PODRUČJE

Programsko područje prekograničnog programa Crna Gora - Albanija obuhvata teritoriju površine 11.970 km² sa ukupnom populacijom od oko 749.257 stanovnika.

U Crnoj Gori programsko područje obuhvata teritoriju 12 opština koje se prostiru na tri geografska regiona: Andrijevića, Berane, Petnjica, Plav, Gusinje, Rožaje, Podgorica, Cetinje, Danilovgrad, Budva, Bar i Ulcinj.

Programsko područje u Albaniji sastoji se iz tri administrativne jedinice, regiona Lješ i Skadar i oblasti Tropoja koji obuhvataju sljedeće opštine: Skadar, Lješ, Tropoja, Velika Malesija, Fuš Arez, Puke, Mirdita, Kurbin, Vau i Dejes.

PROGRAMSKI PRIORITETI

Opšti cilj Programa prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija 2014.- 2020. je promovisanje/jaćanje dobrosusjedskih odnosa i socioekonomskog razvoja pograničnih regija, kroz valorizaciju njihovog turističkog potencijala, ekološki održiv i društveno inkluzivni ekonomski razvoj, uvažavajući njihovo zajedničko kulturno i prirodno nasljeđe.

Tematski prioriteti Programa su:

- TP1 – Promocija turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa;
- TP2 – Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, sprečavanje i upravljanje rizicima;
- TP3 – Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije s obje strane granice;
- TP4 – Tehnička podrška.

Indikatori ili pokazatelji koji se mjere na nivou specifičnih ciljeva projekta te ih treba uzeti kao ozbiljan pokazatelj kada pripremamo aplikaciju su sledeći:

Za TP1 - Promocija turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa:

- Broj organizacija sa ojačanim kapacitetima;
- Broj korisnika digitalnih platformi;
- Broj sprovedenih planova;
- Broj novi komercijalizovanih usluga;
- Nivo zadovoljstva korisnika novih usluga;
- Nivo zadovoljstva polaznika novih obuka;
- Broj novoosnovanih biznisa;
- Povećanje nivo znanja polaznika obuka;
- Broj novih komercijalizovanih obuka;
- Broj novootvorenih turističkih lokacija za posjete gostiju;
- Procenat novokreiranih turističkih sadržaja koji su prihvaćeni od strane tur-operatora;
- Broj kvalifikovanih turističkih radnika na otvorenom tržištu rada;
- Broj novih destinacija uključenih u turističku ponudu;
- Broj novih ili unapređenih turističkih staza ili ruta;
- Dužina novih ili unapređenih turističkih staza ili ruta;
- Broj turista koji koriste nove usluge ili proizvode;
- Broj ponuđača turističkih usluga sa unapređenim kapacitetima;
- Broj hotela sa unapređenim standardima;
- Broj studenata koji učestvuju u obukama za odrasle vezani za turizam;
- Procenat učenika koji odlučuju da upišu turističke fakultete poslije srednje škole;
- Procenat turističkih operatora koji su uključili novu turističku ponudu u svoj program;

- Broj osoba koji su uključene u valorizaciju kulturnih i prirodnih resursa;
- Broj osoba koji svoju ponudu baziraju na novim tržišnim nišama;
- Broj novih turističkih projekata koji su uključeni u sistem praćenja turističkih statističkih podataka;
- Broj programa obuke koje se podudaraju sa zahtjevima tržišta rada u turističkom sektoru;
- Broj nezaposlenih osoba koje prošle kroz program razmjene u turističkim i ugostiteljskim firmama;
- Broj operativnih digitalnih platformi;
- Broj registrovanih intervencija u sektoru planinskih i vodenih usluga.

Za TP3 - Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije s obje strane granice:

- Broj organizacija kojima su ojačani kapaciteti;
- Broj korisnika digitalnih platformi;
- Broj sprovedenih planova;
- Broj novih komercijalizovanih usluga
- Novo zadovoljstva korisnika novih usluga;
- Nivo zadovoljstva polaznika organizovanih obuka;
- Broj novoosnovanih biznisa;
- Poboljšan nivo znanja polaznika obuka;
- Broj medicinskog, nastavnog osoblja i profesionalaca iz oblasti socijalne zaštite koji su učestvovali u projektnim aktivnostima;
- Broj organizacija koje rade sa ugroženim grupama a čiji su kapaciteti ojačani;
- Broj certifikovanih programa obuke;
- Broj inovativnih pristupa, metoda ili procesa sprovedenih kroz projekte;
- Broj osoba koje koriste novu infrastrukturu i usluge prekograničnog tipa;
- Broj ranjivih osoba koje koriste nove usluge;
- Broj novih rješenja razvijenih u cilju poboljšanja socijalne i kulturne inkluzije;
- Broj unapređenih usluga iz oblasti zdravstva i socijalne zaštite.

U programu CBC Crna Gora - Albanija mogu učestvovati neprofitna pravna lica kao što su:

- Pružaoci usluga zapošljavanja;
- Organizacije koje se bave obrazovanjem i istraživačkim djelatnostima;
- Privredne i zanatske komore, udruženje preduzetnika, klasteri;
- Sindikati;
- Organizacije civilnog društva;
- Države, regionalne i lokalne javne institucije;
- Lokalne i regionalne razvojne agencije;
- Organizacije koje se bave poboljšanjem biznis sektora;
- Lokane zajednice;
- Turistički klasteri;
- Nacionalna, regionalne i lokalne turističke organizacije;
- Nacionalni parkovi i slične organizacije;
- Organizacije kulture.

FINANSIJSKA SREDSTVA

Opredijeljena finansijska sredstva Programa za sedmogodišnji period iznose 11,9 miliona eura, odnosno 13,79 miliona uključujući kofinansiranje.

Okvirne vrijednosti pojedinačnih projekata su od 200.000 do 400.000 EUR u zavisnosti od tematskog prioriteta uz minimalno učešće aplikantata od 15% od ukupne vrijednosti projekta.

Očekivano okvirno vrijeme trajanja projekta je od 12 do 24 mjeseca.

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

<https://www.cbc-mne-alb.org/>.

5.4.

PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE BOSNA I HERCEGOVINA - CRNA GORA 2014. - 2020.

OPŠTE INFORMACIJE

Program prekogranične saradnje BiH – Crna Gora 2014.- 2020. je program teritorijalne saradnje koji je razvijen i sprovodi se u okviru politike proširenja Evropske unije. Proizlazi iz i nastavlja se na prethodnu programsku fazu, implementiranu u finansijskom periodu 2007. – 2013.

PROGRAMSKO PODRUČJE

Ovo područje obuhvata ukupno 30.367,33 km². Sastoji se od 14 opština u Crnoj Gori, dok programsko područje u Bosni i Hercegovini čini 56 opština.

Opšti cilj ovog programa je promovisanje i podrška održivom razvoju pograničnog područja između Crne Gore i Bosne i Hercegovine kroz sprovođenje zajedničkih projekata, utemeljenih na efikasnom korištenju različitih pogodnosti i karakteristika programskog područja.

PROGRAMSKI PRIORITETI

Ovaj cilj preveden je u sljedeće tematske prioritete:

- TP1 – Promocija zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalnog i kulturnog uključivanja preko granice;
- TP2 – Zaštita životne sredine, ublažavanje posljedica i promovisanje adaptacije na klimatske promjene, zatim prevencija i menadžment rizika;
- TP3 – Podsticanje turizma, kulturne i prirodne baštine.

Indikatori ili pokazatelji koji se mjere na nivou specifičnih ciljeva projekta te ih treba uzeti kao ozbiljan pokazatelj kada pripremamo aplikaciju su sledeći:

Za TP1 - Promocija zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalnog i kulturnog uključivanja preko granice:

- Broj razvijenih prekograničnih mreža ili klastera;
- Broj ojačanih institucija koje pružaju podršku razvoju biznisa

Za TP3 - Podsticanje turizma, kulturne i prirodne baštine:

- Broj razvijenih, sprovedenih i promovisanih zajednički turističkih proizvoda ili usluga;
- Broj pružalaca turističkih usluga sa međunarodnim certifikatima ili standardima
- Broj razvijenih planova održivog upravljanja lokacijama kulturne i/ili prirodne baštine;
- Broj obučениh osoba na temu obezbjeđenja kvaliteta, standardizacije očuvanja i upravljanja destinacijama prirodne i kulturne baštine;
- Broj kulturnih ili prirodnih resursa koji su poboljšani ili razvijeni.

U programu CBC BiH - Crna Gora mogu učestvovati neprofitna pravna lica kao što su:

- Pružaoci usluga zapošljavanja;
- Organizacije koje se bave obrazovanjem i istraživačkim djelatnostima;
- Privredne i zanatske komore, udruženje preduzetnika, klasteri;
- Sindikati;
- Organizacije civilnog društva;
- Države, regionalne i lokalne javne institucije;
- Lokalne i regionalne razvojne agencije;
- Organizacije koje se bave poboljšanjem biznis sektora;
- Lokane zajednice;
- Turistički klasteri;
- Nacionalna, regionalne i lokalne turističke organizacije;
- Nacionalni parkovi i slične organizacije;
- Organizacije kulture.

FINANSIJSKA SREDSTVA

Ukupna sredstva iz fonda IPA II za ovaj program iznose 8,4 miliona eura, od čega će najmanje 7,56 miliona biti raspoređeno na pro-

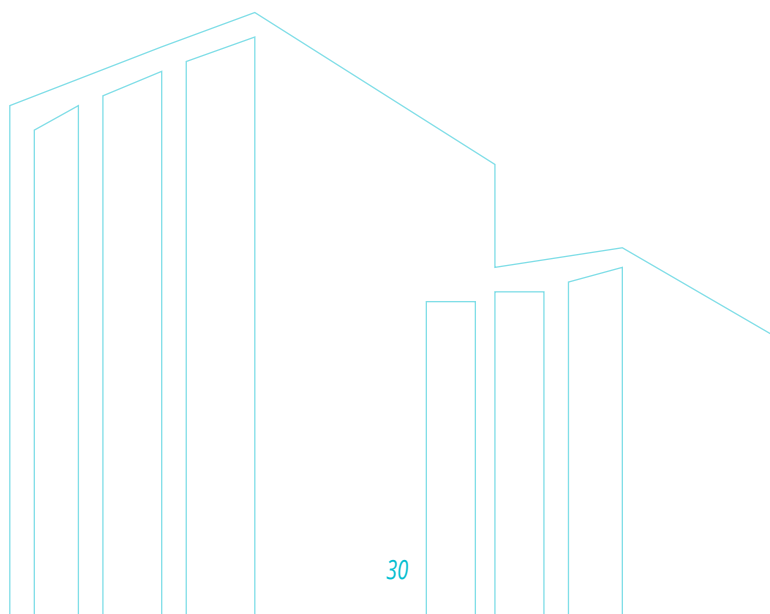
jekte, odnosno aktivnosti prekogranične saradnje.

Okvirne vrijednosti pojedinačnih projekata su od 400.000 do 2.000.000 EUR u zavisnosti od tematskog prioriteta uz minimalno učešće aplikantata od 15% od ukupne vrijednosti projekta.

Očekivano vrijeme trajanja projekta je od 12 do 24 mjeseca.

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

<http://cbc.bih-mne.org/>

5.5. INTERREG - IPA PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE ZA ITALIJU, ALBANIJU I CRNU GORU ZA PERIOD 2014. - 2020.

OPŠTE INFORMACIJE

Interreg-IPA program prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru za period 2014.- 2020. (Program) je jedan od instrumenata sprovođenja kohezijske politike Evropske unije, kao i ostvarivanja ciljeva strategije Evropa 2020 i Jugoistočna Evropa 2020. Ciljevi Programa se ostvaruju kroz pružanje podrške unapređenju dobrosusjedskih odnosa sprovođenjem lokalnih i regionalnih inicijativa, pripremu budućih država članica EU za sprovođenje teritorijalne saradnje u okviru strukturnih fondova, kao i podsticanje ekonomskog i socijalnog razvoja u pograničnim područjima.

PROGRAMSKO PODRUČJE

Programska teritorija obuhvata cjelokupnu teritoriju Crne Gore i Albanije i dvije italijanske regije Pulju i Molize.

PROGRAMSKI PRIORITETI

Podrška nacionalnim i lokalnim institucijama, kao i neprofitnim organizacijama, biće obezbijedena u okviru četiri programska prioriteta i tehničku podršku strukturama koje upravljaju Programom:

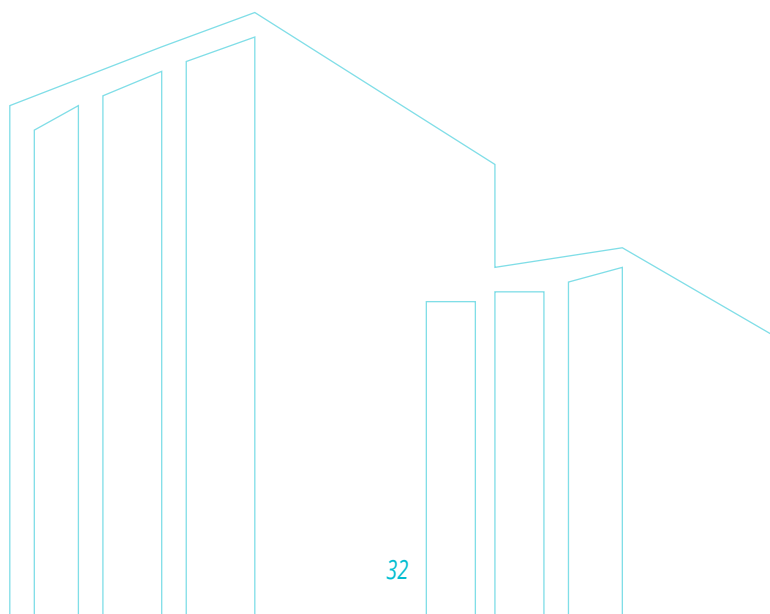
- TP1 – Jačanje prekogranične saradnje i konkurentnosti malih i srednjih preduzeća;
- TP2 – Pametno upravljanje prirodnim i kulturnim nasljeđem u cilju unapređenja prekograničnog održivog turizma i teritorijalne privlačnosti;
- TP3 – Zaštita životne sredine, upravljanje rizicima i smanjenje nivoa ugljen-dioksida;
- TP4 – Unapređenje prekograničnog i održivog saobraćaja i usluga, kao i unapređenje infrastrukture;
- TP5 – Tehnička podrška.

FINANSIJSKA SREDSTVA

Program obuhvata sredstva iz Evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) i Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA). Za sedmogodišnji period budžet iznosi 92,7 miliona eura, od čega je ukupan iznos bespovratnih sredstava EU na raspolaganju korisnicima u ovom programu 78,8 miliona eura.

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

<https://www.italy-albania-montenegro.eu>

5.6. INTERREG - IPA PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE ZA HRVATSKU, BOSNU I HERCEGOVINU I CRNU GORU 2014. - 2020.

OPŠTE INFORMACIJE

Interreg IPA program prekogranične saradnje za Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru jedan je od instrumenata sprovođenja kohezijske politike Evropske unije, kao i ostvarivanja ciljeva strategije Evropa 2020 i Jugoistočna Evropa 2020.

Realizacijom zajedničkih aktivnosti i projekata od strane zemalja učesnica navedenog programa (Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Crna Gora) ovaj trilateralni program doprinosi jačanju društvenog, ekonomskog i teritorijalnog razvoja programskog područja zemalja učesnica.

Program je namijenjen isključivo institucijama i organizacijama neprofitnog karaktera.

PROGRAMSKO PODRUČJE

Programska teritorija obuhvata 10 opština na teritoriji Crne Gore (Herceg Novi, Tivat, Kotor, Budva, Bar, Ulcinj, Cetinje, Danilovgrad, Podgorica i Nikšić), 12 županija u Hrvatskoj i 109 opština u Bosni i Hercegovini s Brčko distriktom.

PROGRAMSKI PRIORITETI

Podrška nacionalnim i lokalnim institucijama, kao i neprofitnim organizacijama obezbijedena je u okviru četiri programska prioriteta i tehničku podršku strukturama koje upravljaju programom:

- TP1 – Unapređenje kvaliteta usluga u sektorima zdravstva i socijalne pomoći;
- TP2 – Zaštita životne sredine i biodiverziteta, unapređenje prevencije rizika i promovisanje održive energije i energetske efikasnosti;
- TP3 – Doprinos razvoju turizma i zaštiti kulturnog i prirodnog nasljeđa;

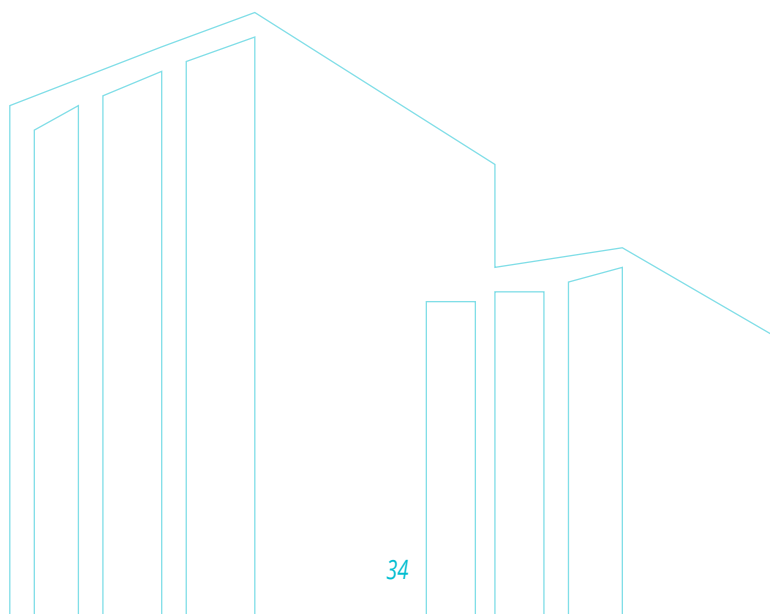
- TP4 – Unapređenje konkurentnosti i razvoj poslovnog okruženja;
- TP5 – Tehnička podrška.

FINANSIJSKA SREDSTVA

Program obuhvata sredstva iz Evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) i Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA), i za sedmogodišnji period ukupan opredijeljeni budžet iznosi 67.241.552 eura (uključujući i nacionalno kofinansiranje). Ukupan iznos bespovratnih sredstava EU na raspolaganju korisnicima u ovom programu je 57.155.316 eura.

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

<http://www.interreg-hr-ba-me2014-2020.eu/>

5.7.

INTERREG MEDITERANSKI PROGRAM TRANSNACIONALNE SARADNJE (MED)

OPŠTE INFORMACIJE

Interreg Mediteranski program transnacionalne saradnje (MED) podržava razmjenu iskustava, znanja i unapređenje javnih politika između nacionalnih, regionalnih i lokalnih organa i drugih teritorijalnih aktera prihvatljivih regiona područja obuhvaćenog programom. Opšti cilj programa MED je promocija održivog rasta na mediteranskom području kroz podsticanje inovativnih koncepata i praksi, razumno korišćenje resursa i podršku društvenoj integraciji kroz integrisani i pristup zasnovan na teritorijalnoj saradnji.

PROGRAMSKO PODRUČJE

Program obuhvata 57 regiona iz 10 zemalja Evropske unije (Portugal, Španija, Francuska, Italija, Slovenija, Hrvatska, Grčka, Kipar, Malta i Ujedinjeno Kraljevstvo – jedan region ekonomskog programiranja Gibraltar) i tri zemlje kandidata/potencijalna kandidata za članstvo u EU (Albanija, Bosna i Hercegovina i Crna Gora).

PROGRAMSKI PRIORITETI

Ciljevi programa su predstavljeni kroz četiri prioritetne ose programa i tehničku podršku strukturama koje upravljaju programom:

- TP1 – Promovisanje mediteranskih kapaciteta za inovacije u cilju razvoja pametnog i održivog rasta;
- TP2 – Podsticanje niskokarbonskih strategija i energetske efikasnosti na specifičnim MED teritorijama: gradovi, ostrva i ruralna područja;
- TP3 – Zaštita i promocija mediteranskih prirodnih i kulturnih resursa;
- TP4 – Unaprijeđenje konkurentnosti i razvoj poslovnog okruženja;
- TP5 – Tehnička podrška.

FINANSIJSKA SREDSTVA

Program obuhvata sredstva iz Evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) i Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA). Ukupna vrijednost Programa za period od sedam godina iznosi 275,9 miliona eura, dok će maksimalni doprinos Unije u okviru ovog Programa iznositi 233,6 miliona eura. Iznos sredstava namijenjenih zemljama korisnicama Ipe je procijenjen na 11 miliona eura, uključujući nacionalno kofinansiranje.

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

<https://interreg-med.eu/>

5.8.

INTERREG DUNAVSKI TRANSNACIONALNI PROGRAM (DTP)

OPŠTE INFORMACIJE

Dunavski transnacionalni program (DTP) je finansijski instrument specifičnog opsega koji podržava objedinjavanje politika u odabranim poljima na području Dunavskog regiona. U cilju postizanja većeg stepena teritorijalne integracije u veoma heterogenom Dunavskom regionu, DTP djeluje kao pogonski motor politike u kojima se očekuje da transnacionalna saradnja dovede do dobrih rezultata. Takođe, Program nastoji da ostvari komplementarnost sa Strategijom Evropske unije za Dunavski region (EUSDR), čije se područje poklapa sa teritorijom obuhvaćenom Programom.

PROGRAMSKO PODRUČJE

Područje Dunavskog transnacionalnog programa obuhvata 9 država članica EU (Austrija, Bugarska, Hrvatska, Češka, Njemačka – pokrajine Baden Virtemberg i Bavarska, Mađarska, Rumunija, Slovačka i Slovenija), 3 države korisnice Instrumenta pretpristupne podrške – IPA (Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija) i 2 države iz korisnice Instrumenta evropskog susjedstva – ENI (Moldavija i Ukrajina). Geografski, područje obuhvata Dunavski riječni sliv i planinska područja (kao što su Karpati, Balkanske planine i djelovi Alpa). Ovo područje čini petinu teritorije EU, sa oko 114 miliona stanovnika.

PROGRAMSKI PRIORITETI

Ciljevi programa su predstavljeni kroz četiri prioritete ose i tehničku podršku strukturama koje upravljaju programom:

- TP1 – Inovativan i društveno odgovoran Dunavski region;
- TP2 – Ekološko i kulturno odgovoran Dunavski region;
- TP3 – Bolje povezan i energetske odgovoran Dunavski region;
- TP4 – Dobro upravljanje Dunavskim regionom;
- TP5 – Tehnička podrška.

FINANSIJSKA SREDSTVA

Ukupna vrijednost programskog budžeta iznosi 274,5 miliona eura i sastoji se od doprinosa Evropske unije (232 miliona eura) i nacionalnog kofinansiranja (42,6 miliona eura).

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

<http://www.interreg-danube.eu/>

5.9.

INTERREG JADRANSKO - JONSKI TRANSNACIONALNI PROGRAM (ADRION)

OPŠTE INFORMACIJE

Jadransko-jonski transnacionalni program (ADRION) djeluje kao pokretač politika i inovator upravljanja, kroz podsticanje evropske integracije između partnerskih država, efikasniju upotrebu bogatih prirodnih, kulturnih i ljudskih resursa priobalnih područja Jadranskog i Jonskog mora i unapređenje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije u programskom području.

PROGRAMSKO PODRUČJE

ADRION obuhvata, u cijelini ili djelimično, 8 zemalja od kojih su 4 članice EU (Italija, Slovenija, Hrvatska i Grčka), 3 su kandidati za ulazak u EU (Albanija, Crna Gora i Srbija), dok jedna zemlja važi za potencijalnog kandidatata (Bosna i Hercegovina).

PROGRAMSKI PRIORITETI

Ciljevi programa su predstavljeni kroz četiri prioritetne ose i tehničku podršku strukturama koje upravljaju programom:

- TP1 – Inovativan i pametan region;
- TP2 – Održiv region;
- TP3 – Povezan region;
- TP4 – Podrška upravljanju EU Strategiji za Jadransko-jonski region (EUSAIR);
- TP5 – Tehnička podrška;

FINANSIJSKA SREDSTVA

Ukupan budžet ovog programa u periodu 2014.- 2020. iznosi 118 miliona EUR.

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

<http://www.adrioninterreg.eu/>

6.

KREATIVNA EVROPA

OPŠTE INFORMACIJE

Programom Kreativna Evropa podržavaju se inicijative vezane za evropski audiovizuelni, kulturni i kreativni sektor. Ukupan budžet ovog Programa za period 2014.- 2020. iznosi 1,46 milijardi eura. Program se sastoji od dva potprograma: Kultura i MEDIA, kao i međusektorskog dijela koji, između ostalog, uključuje Program za garancije i međudržavnu saradnju

Aktivnosti u okviru potprograma Kultura podržavaju međunarodnu saradnju u kulturi, međunarodno djelovanje kulturnih i kreativnih organizacija, kao i prekograničnu cirkulaciju kulturnih djela i mobilnost kulturnih aktera. Dostupne mogućnosti finansiranja su raznolike i uključuju projekte saradnje, književne prevode, mreže i platforme.

Potprogram MEDIA obezbjeđuje finansijsku podršku za razvoj, distribuciju i promociju rada filmske i audiovizuelne industrije Evropske unije, omogućavajući evropskim djelima, uključujući filmove, televizijske drame, dokumentarce i nove medije da nađu tržišta i izvan nacionalnih granica i granica Evropske unije.

Prihvatljivi aplikanti su institucije i organizacije koje djeluju u kulturnom i kreativnom sektoru a koje su neprofitnog tipa.

PRIORITETI

Projekti treba da sadrže maksimalno tri prioriteta, rangiranih po važnosti

- Transnacionalna mobilnost
- Razvoj publike
- Izgradnja kapaciteta
- Interkulturalni dijalog i društvena integracija migranata i izbjeglica
- Nasljeđe Evropske godine kulturne baštine 2018

KVALITET PARTNERSTVA

Partnerstvo treba da:

- Reflektuje EVROPSKU DODATU VRIJEDNOST
- Donese nove i raznovrsne vještine u projekat
- Bude jasno strukturirano
- Jasno definiše ulogu svakog partnera
- Omogući svakom partneru da ima manje-više jednaku ulogu (iako vođa projekta ima veću odgovornost)
- Jasno doprinosi ciljevima i prioritetima projekta

FINANSIJE

Ukupan budžet za sufinansiranje projekata iznosi oko 45 miliona eura, od čega je oko 18 namijenjeno manjim projektima saradnje (Kategorija 1)

Kategorija 1 – Manji projekti saradnje

- Obuhvata vodećeg partnera i najmanje dvije druge partnerske organizacije koje imaju pravno sjedište u najmanje tri različite zemlje koje učestvuju u programu. Vodeći partner na projektu ili jedan od koorganizatora projekta mora biti registrovan u državi članici Evropske unije, ili u jednoj od država EFTA ili u Švajcarskoj Konfederaciji ako su potpisnice posebnog sporazuma o učešću sa Evropskom komisijom.
- Maksimalni iznos granta: 200.000,00 EUR (najviše 60% prihvatljivog budžeta)

Kategorija 2 – Veći projekti saradnje

Vođa projekta i najmanje 5 partnera, iz 6 različitih prihvatljivih zemalja, max. iznos EU granta EUR 2,000,000 (50% sufinansiranja)

Dužina trajanja projekta u obje kategorije je najviše 48 mjeseci.

Više informacija o navedenom programu može se naći na web sajtu programa:

https://eacea.ec.europa.eu/creative-europe_en

7. EVROPSKI PROGRAM ZA ZAPOŠLJAVANJE I SOCIJALNE INOVACIJE - EaSI

OPŠTE INFORMACIJE

Program Evropske unije za zapošljavanje i socijalne inovacije je finansijski instrument na nivou Evropske unije kojim se promoviše visok nivo kvaliteta i održivost u zapošljavanju, uz obezbjeđivanje adekvatne i pristojne socijalne zaštite, borbu protiv društvene isključenosti i siromaštva i unapređivanje uslova rada. Ovaj Program je objedinio tri programa EU kojima se odvojeno upravljalo u periodu 2007. - 2013.: PROGRESS (Program za zapošljavanje i socijalnu solidarnost), EURES (Evropska mreža javnih službi za zapošljavanje) i Progress Microfinance (Evropski program mikrofinansiranja). Od januara 2014., ova tri programa čine tri ose programa EaSI, koje podržavaju:

- Modernizaciju zapošljavanja i socijalnih politika u okviru PROGRESS ose (61% ukupnog budžeta)
- Radnu mobilnost u okviru EURES ose (18% ukupnog budžeta) i
- Pristup mikrofinansiranju i društvenom preduzetništvu u okviru ose Mikrofinansiranje i društveno preduzetništvo (21% ukupnog budžeta)

CILJEVI EASI PROGRAMA

- Ojačati vlasništvo ciljeva Evropske unije i koordinaciju aktivnosti na nivou EU i nacionalnom nivou u području zapošljavanja, socijalnih pitanja i uključenosti
- Podržati razvoj odgovarajućih sistema socijalne zaštite i politika tržišta rada promocijom dobrog upravljanja, učenja i socijalne inovacije
- Modernizovati zakonodavstvo EU i osigurati njegovu efektivniju primjenu
- Promovisati geografske pokretljivosti i povećanje mogućnosti za zapošljavanje razvijanjem otvorenog tržišta rada
- Povećati dostupnost i pristup mikrofinansiranju za osjetljive grupe i povećati pristup finansijama za društvena preduzeća

KO MOŽE UČESTVOVATI U PROGRAMU EASI?

Program je namijenjen nacionalnim, regionalnim i lokalnim vlastima, službama za zapošljavanje, socijalnim partnerima, nevladinim organizacijama, visokoškolskim institucijama, istraživačkim institutima, nacionalnim statističkim zavodima, medijima itd.

FINANSIJE

Ukupan predviđeni budžet EaSI programa za period 2014.- 2020. iznosi 919,469 miliona eura.

Za sprovođenje programa EaSI je zadužena Evropska komisija, Generalni direktorat za zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluziju.

Za koordinaciju programa EaSI u Crnoj Gori je nadležno Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

Više informacija o programu EaSI možete naći na sledećoj internet adresi:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081>

8.

PROGRAMI DIREKTNE PODRŠKE PRIVATNOM SEKTORU

8.1.

COSME - PROGRAM ZA JAČANJE KONKURENTNOSTI MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA

OPŠTE INFORMACIJE

COSME je program Evropske unije namijenjen jačanju malih i srednjih preduzeća za period 2014.- 2020. Ukupan budžet ovog programa je 2,3 milijarde eura, a podrška se pruža kroz sljedeće oblasti:

- Olakšavanje pristupa finansijskim sredstvima
- Podrška internacionalizaciji i pristupu tržištima
- Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj konkurentnosti
- Podsticanje kulture preduzetništva

Mala i srednja preduzeća čine temelj evropske privrede i u njima se otvara 85% novih radnih mjesta. Cilj Evropske unije je razvoj preduzetništva i unapređivanje poslovnog okruženja za mala i srednja preduzeća, kako bi se na današnjem globalnom tržištu omogućilo potpuno ostvarivanje njihovih potencijala.

COSME je program kojim se sprovodi u djelo Akt o malom preduzetništvu (Small Business Act – SBA), čime se odražava politička volja Evropske komisije da prizna centralnu ulogu malih i srednjih preduzeća u privredi Evropske unije.

Programom COSME upravlja Evropska komisija, a za sprovođenje je nadležna Izvršna agencija za mala i srednja preduzeća Evropske komisije (Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises - EASME), kao i Evropski investicioni fond (European Investment Fund – EIF) kada su u pitanju finansijski instrumenti

SEKTORI DJELOVANJA

Pristup finansijskim sredstvima

Jedan od glavnih ciljeva COSME-a je poboljšavanje pristupa finansijskim sredstvima za mala i srednja poduzeća u različitim fazama: pri osnivanju poduzeća, proširivanju ili promjeni vlasnika. Kako bi postigla taj cilj, EU će upotrijebiti zajmove i kapitalna ulaganja za mala i srednja preduzeća.

- Instrumentom za kreditne garancije u okviru programa osigurati će se garancija za finansijske institucije (npr. jamstvena društva, banke, leasing-društva), kako bi one omogućile više finansiranja putem zajmova i leasinga MPS-ovima. Očekuje se da će se programom COSME omogućiti pristup finansiranju za 220 000 do 330 000 malih i srednjih poduzeća, a ukupna vrijednost finansijskih sredstava procjenjuje se na 14 do 21 milijardu EUR.
- Instrumentom vlasničkog kapitala za rast će se u okviru programa osigurati rizični kapital za investicijske fondove koji ulažu u mala i srednja poduzeća, uglavnom u fazama proširivanja poslovanja i rasta. Na taj način će se za između 360 i 560 preduzeća omogućiti lakši pristup kapitalu, a ukupan iznos sredstava za ulaganje procjenjuje se na između 2,6 i 4 milijarde EUR.

Pristup tržištima

Programom COSME pomaže se evropskim preduzećima kako bi imala koristi od jedinstvenog tržišta EU-a i optimalno iskoristila mogućnosti koje pružaju tržišta izvan EU-a. COSME-om se finansira Evropska preduzetnička mreža (Enterprise Europe Network) koja se sastoji od preko 600 članica u više od 50 zemalja, čime se malim i srednjim poduzećima pomaže u pronalaženju poslovnih partnera i partnera za tehnološka rješenja, kao i u razumijevanju zakonodavstva EU-a i u pristupu finansijskim sredstvima EU-a. U okviru COSME-a se također finansiraju internetski alati koji su posebno osmišljeni za razvoj poduzeća, kao što je portal Vaša Europa i Portal za internacionalizaciju malih i srednjih poduzeća. Na portalu Vaša Europa nalaze se praktične informacije za preduzetnike koji žele proširiti poslovanje na drugu državu članicu. Portal za internacionalizaciju malih i srednjih poduzeća usmjeren je na podršku preduzeća koja žele razviti svoje poslovanje izvan Europe.

Stvaranje boljih okvirnih uslova za konkurentnost

COSME je program kojim se pomažu djelovanja u cilju poboljšavanja okvirnih uslova u kojima preduzeća posluju – posebno mala i srednja poduzeća – tako što se nastoji smanjiti nepotrebna administrativna i regulatorna opterećenja.

Podrška preduzetništva

COSME uključuje niz aktivnosti kojima se podržava sprovođenje Akcionog EU plana za preduzetništvo 2020. Te aktivnosti uključuju razmjene, istraživanja, širenje najboljih praksi i pilot-projekte u područjima kao što je obrazovanje u području preduzetništva, mentorstvo i razvoj smjernica te pomoćne usluge za nove i potencijalne poduzetnike, uključujući mlade, žene i starije poduzetnike.

Erasmus program za mlade preduzetnike, na primjer, prekogranični je program razmjene koji ima za cilj pomoći novim i potencijalnim preduzetnicima da steknu odgovarajuće vještine za upravljanje preduzećem i njegovo širenje radeći siskusnim preduzetnikom u drugoj zemlji jedan do šest mjeseci. Time se povećava iskustvo preduzetnika i podržava prekogranični prenos znanja i iskustva među preduzetnicima.

COSME je posebno usmjeren na digitalno preduzetništvo, čime se preduzećima u Evropi pomaže s nastavkom digitalne transformacije i omogućuje da u cijelosti iskoriste potpuno nove mogućnosti koje je donijela digitalna era i koje su ključne za njihovu konkurentnost i rast.

Više informacija o programu COSME možete naći na sledećoj internet adresi:

http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/cosme/index_en.htm

8.2.

HORIZONT 2020

OPŠTE INFORMACIJE

Horizont 2020 je Okvirni program Evropske unije za istraživanje i inovacije, koji je koncipiran tako da implementira odredbe vodeće inicijative EU Inovativna Unija i strategije Evropa 2020, sa ciljem obezbjeđivanja konkurentnosti cjelokupnog evropskog tržišta. Program je usmjeren na jačanje ekonomskog rasta u Evropi i stvaranje novih radnih mjesta, na osnovu veće stope investiranja u nauku i istraživanje.

Ukupan budžet ovog programa za sedmogodišnji period 2014.-2020. iznosi skoro 80 milijardi eura.

O PROGRAMU

Horizont 2020 se sastoji iz tri stuba:

- Izvrsnost u nauci
- Liderstvo u industriji
- Društveni izazovi

Programom Horizont 2020 upravlja Evropska komisija, putem svojih različitih agencija – EASME (Izvršna agencija za mala i srednja preduzeća/Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises), REA (Izvršna agencija za istraživanja/Research Executive Agency) i INEA (Izvršna agencija za inovacije i mreže/ Innovation and Network Executive Agency).

KO MOŽE UČESTVOVATI

Opšte pravilo je da je Program otvoren za pravna lica iz zemalja učesnica, kao što su istraživački centri, lokalna i državna uprava, mala i srednja preduzeća, fakulteti, neprofitne organizacije itd.

Više informacija o programu Horizont 2020 možete naći na internet adresi: <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>

8.3.

PROGRAM RAZVOJA POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA U OKVIRU IPARD II 2014. - 2020.

OPŠTE INFORMACIJE

Program urađen u skladu sa zahtjevima EU (Regulativa 447/2014, Okvirni sporazum, Sektorski sporazum). Program daje pregled opšteg stanja, rezultat prethodnih ulaganja, pregled finansijskih tabela po mjerama, opis operative strukture, rezultati konsultacija, savjetodavne službe i tehnička tijela, publicitet i vidljivost programa, mjere...

O PROGRAMU – MJERAMA

Mjera 1 - Investicije u fizičku imovinu poljoprivrednih gazdinstava

Korisnik

- Korisnik je fizičko ili pravno lice, upisano u Registar poljoprivrednih gazdinstava i subjekata, u skladu sa važećim Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju, kao i privredno društvo ili preduzetnik registrovan za datu aktivnost u Centralnom registru privrednih subjekata (CRPS)

Prihvatljivi sektori

- Sektor mlijeka, mesa, jaja, voća i povrća (uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje), vinogradarstva, maslinarstva, pčelarstva i ribarstva i akvakulture

Prihvatljive investicije prioritetnih sektora

- Investicije u izgradnju ili rekonstrukciju objekata na gazdinstvu;
- Nabavka namjenske opreme i mehanizacije;
- Investicije u opremu za uštedu energije, zaštitu životne sredine, opremu i objekte za ponovnu preradu repro-materijala, tretman i odlaganje otpada;
- Izgradnja i/ili rekonstrukcija ograda;
- Izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili obnova i/ili nabavka opreme

za obnovljive izvore energije (fotonaponski sistem);

- Investicije u sistem navodnjavanja;
- Nabavka protivgradne mreže i mreže zaštite od ptica ili drugih tehnologija u pogledu zaštite od predatora;
- Nabavka sadnog materijala za višegodišnje zasade;
- Investicije u poboljšanje zemljišta za nove i postojeće zasade (npr. antierozivne aktivnosti, drenaža, terasiranje i privođenje zemljišta namjeni).

Intenzitet pomoći

- Iznos javne pomoći iznosi do 60% od ukupno prihvatljivih troškova po projektu
- Vrijednosti prihvatljive investicije od 10.000 do 500.000 EUR

Mjera 3 – Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva

Korisnik

- Korisnici su privredna društva registrovana u skladu sa važećim Zakonom o privrednim društvima, koji su upisani u Centralni registar privrednih subjekata (CRPS), i kooperative u skladu sa važećim Zakonom o kooperativama

Prihvatljivi sektori

- Sektor mlijeka, mesa, voća i povrća (uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje), vina, maslinarstva, ribarstva i akvakulture

Prihvatljive investicije za prioritetne sektore

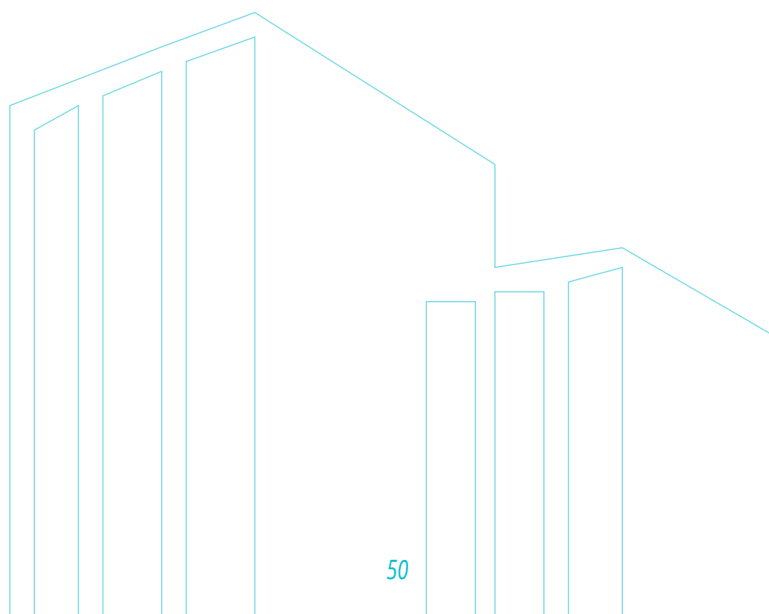
- Izgradnja ili rekonstrukcija objekata i drugih pomoćnih objekata;
- Nabavka namjenske opreme i mehanizacije;
- Implementacija sistema upravljanja kvalitetom i standarda bezbjednosti hrane;
- Investicije u objekte i opremu za kontrolu kvaliteta;
- Investicije u opremu za uštedu energije, zaštitu životne sredine, opremu i objekte za ponovnu preradu repro-materijala, tretman i odlaganje otpada;

Intenzitet pomoći

- Intenzitet pomoći (javne pomoći) može biti do maksimalnih 50% od ukupno prihvatljivih troškova
- Za investicije koje se odnose na tretiranje otpadnih voda, maksimalni intenzitet pomoći može biti povećan za 10% (maksimalnih 60%)
- Vrijednosti prihvatljive investicije od 40.000 do 1.500.000 EUR

Više informacija o programu IPARD možete naći na sledećoj internet adresi:

www.ipard.gov.me › IPARD_program

8.4.

EUREKA - EVROPSKA MREŽA ZA FINANSIRANJE TRŽIŠNO ORIJENTISANIH PROJEKATA ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA

OPŠTE INFORMACIJE

Eureka je evropska mreža za finansiranje tržišno orijentisanih projekata istraživanja i razvoja s ciljem jačanja evropske konkurentnosti kroz podršku preduzetništvu, istraživačkim centrima i univerzitetima. Namjera ovog programa je da podstakne mala i srednja preduzeća na saradnju sa međunarodnim partnerima u pokretanju istraživačko-razvojnih i inovativnih aktivnosti, kao i na ulaganje u istraživanje i razvoj u cilju jačanja njihovog inovativnog kapaciteta.

Ministarstvo nauke godišnje objavljuje Konkurs za sufinansiranje naučnoistraživačke i inovativne djelatnosti. Na taj način se sufinansiraju projekti saradnje istraživačkih ustanova i preduzeća iz Crne Gore, koji se odnose na učešće ovih ustanova/preduzeća u svojstvu koordinatora ili partnera na EUREKA projektima.

O PROGRAMU

Program je pokrenut 1985. godine u cilju unapredjenja konkurentnosti i inovativnosti evropskih firmi. Danas okuplja i povezuje kompanije i istraživačke institucije u 41 zemlji članici EUREKE. Crna Gora je postala punopravna članica programa 22. juna 2012. godine, a za saradnju u sklopu ovog programa zaduženo je Ministarstvo nauke, dok je iz Privredne komore izabran visoki predstavnik za EUREKU za Crnu Goru.

Učestvovanje u projektima međunarodne saradnje putem programa EUREKA nudi firmama, istraživačkim institutima i institucijama visokog obrazovanja niz prednosti a prije svega to da fleksibilni i decentralizovani pristup programa EUREKA omogućuje kratak i sažet postupak prijave uz minimalno izvještavanje.

Za kreiranje projekta mreže EUREKA moraju postojati najmanje dva partnera iz dvije različite EUREKA zemlje. Partneri mogu biti mala i srednja preduzeća, velike firme, istraživačke institucije i uni-

verziteti. Mreža nacionalnih koordinatora projekata nudi savjete i podršku u traženju projektnih partnera, pokretanju projekta, izradi predloga EUREKA, pronalaženju sredstava i svih drugih projekata.

EUREKA ciljevi su: rast inovativnog kapaciteta kompanija, međunarodna saradnja, globalno konkurentni novi proizvodi i usluge, međunarodni tržišni plasman (izvoz) i evropska tehnološka konkurentnost.

Prvih pet tehnoloških oblasti koje se finansiraju iz ovog programa su IT, biološke nauke i tehnologije, industrijska proizvodnja materijali i saobraćaj, tehnologije iz oblasti energije, kao i za zaštitu čovjeka i životne sredine. Kada je riječ o tržišnim oblastima, radi se o medicini, industrijskoj proizvodnji, ICT, energiji i saobraćaju.

Motivacija za učešće u EUREKA projektima su međunarodna saradnja, nove mogućnosti za biznis, visok stepen fleksibilnosti, sloboda u formiranju konzorcijuma, snažan pristup odozdo prema gore. Standardni projekat EUREKA mreže u prosjeku obuhvata tri učesnika, iz dvije ili tri države, traje 28 mjeseci i ima budžet od 1,3 miliona eura.

Podnosioci prijave za učešće u EUREKA programu - mikro, mala, srednja i velika preduzeća, naučno-istraživačke ustanove - su u obavezi da budu upisani u Registar inovativnih organizacija. Cilj projekata je razvoj novih proizvoda, tehnologija u proizvodnji, procesa ili usluga s jasno izraženom tehnološkom inovativnošću, bitno poboljšanje postojećeg proizvoda i tehnologije, prototip; nove metode; novi genetski materijal i slično.

Više informacija o programu možete naći na sledećoj internet adresi:

<http://www.eurekanetwork.org>

Interreg - IPA CBC

Croatia - Bosnia and Herzegovina - Montenegro
BACAR

O PROJEKTU

ABOUT THE PROJECT

Vodeći partner: Opština Kotor

Partneri: Privredna komora Crne Gore, Javna ustanova RERA SD za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije, Ministarstvo gospodarstva/privrede Hercegovačko neretvanske županije/kantona, PKRS-Područna privredna komora Trebinje

Projekat „Bolji pristup rastu: klasteri i konkurentnost - umrežavanje u jadranskom regionu“, skraćeno BACAR, kofinansiran od Evropske unije, sprovode pet partnerskih organizacija u okviru Interreg IPA programa prekogranične saradnje Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora 2014.-2020. Partneri na projektu su Opština Kotor (vodeći korisnik), Privredna komora Crne Gore, Javna ustanova RERA SD za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije, Ministarstvo gospodarstva/privrede Hercegovačko neretvanske županije/kantona i PKRS-Područna privredna komora Trebinje.

Opšti cilj projekta je jačanje institucionalne infrastrukture i usluga u sektoru malih i srednjih preduzeća (MSP) sa ciljem unapređenja njegove konkurentnosti kroz razvoj klastera u sljedećim sektorima: kreativne industrije, turizam i ruralni razvoj.

Specifični ciljevi projekta su:

- povećanje znanja preduzeća o klasterizaciji i motivacije za osnivanje tri nacionalna klastera (kreativne industrije, turizam i proizvodnja hrane) i njihovo prekogranično umrežavanje, koristeći pri tome najbolje prakse Evropske unije.
- Jačanje poslovnih kapaciteta u saradnji sa pratećim institucijama i jačanje inovacija i transfera novih tehnologija.
- Ulazak na nova tržišta i internacionalizacija klastera kroz zajedničku promociju.

Ključni rezultati projekta su: identifikovan i uveden koncept razvoja klastera; Identifikovane glavne grupe aktera u svakom od tri sektora i uspostavljeni klasteri; Uspostavljena mreža prekograničnih klastera; Institucije za podršku klastera opremljene i osposobljene za pružanje savjeta i obuka klasterima; Povećane poslovne vještine i znanja klastera i njihovih članova; Uspostavljena platforma/portal za e-trgovinu za promociju klastera.

Glavne ciljne grupe su mala i srednja preduzeća i preduzetnici,

klasteri, institucije za podršku, lokalna, regionalna i državna uprava, obrazovne institucije.

Ukupni budžet projekta: 1.019.843,87 EUR

Iznos EU ko-finansiranja: 866.867,28 EUR (85%)

Trajanje projekta: 01.06.2017 – 30.11.2019.

Internet strana programa:

<https://www.interreg-hr-ba-me2014-2020.eu>

Internet strana projekta:

<https://www.interreg-hr-ba-me2014-2020.eu/project/bacar>

Jačanje konkurentnosti i razvoj poslovnog okruženja u programskom području

Projekat je kofinansiran sredstvima EFRR i IPA II fondova Evropske unije.

Lead partner: Municipality of Kotor

Partners: Chamber of Economy of Montenegro, Public Institution RERA SD for Coordination and Development of Split Dalmatia County, Ministry of Economy Herzegovina-Neretva Canton, CCIRS -Chamber of Commerce and Industry of Trebinje Region

The Project “Better Access to Growth: Clusters and Competitiveness – Networking on Adriatic Region”, with project acronym BACAR, co-financed by the European Union, has been implemented by five partner organizations within Interreg IPA Cross-border Cooperation Programme Croatia-Bosnia and Herzegovina – Montenegro 2014-2020. Project partners are Municipality of Kotor (Lead Beneficiary), Chamber of Economy of Montenegro, Public Institution RERA SD for Coordination and Development of Split Dalmatia County, Ministry of Economy Herzegovina-Neretva Canton and CCIRS-Chamber of Commerce and Industry of Trebinje Region.

General project objective is strengthening of institutional infrastructure and services to the SME sector with an aim to strengthen competitiveness through building of the cluster approach in the following sectors: creative industry, tourism and rural development.

The specific project objectives are:

- Raising the businesses’ knowledge and motivation on clusterization and establishment of three national clusters (creative industry, tourism and local food) and their cross border networking. The clusters will use the best EU practices.
- Strengthening of business capacities in cooperation with support institutions and enhancement of innovations and transfer of new technologies.
- Penetration of new markets and internationalization of clusters through joint promotion.

Key Project outputs are: identified and introduced cluster development concept; Main groups of actors within each of three sectors identified and clusters established; Cross border clusters networks established; Cluster support institutions equipped and trained to deliver advices and trainings to Clusters; Increased business skills and knowledge of Clusters and their members; established an e

commerce platform/portal for Cluster promotion.

Main target groups are SMEs and entrepreneurs, clusters, support institutions, local, regional and national administration, educational institutions.

Total project budget: 1.019.843,87 EUR

EU co-financing amount: 866.867,28 EUR (85%)

Duration of the project: 01.06.2017 – 30.11.2019.

Programme webpage:

<https://www.interreg-hr-ba-me2014-2020.eu>

Project webpage:

<https://www.interreg-hr-ba-me2014-2020.eu/project/bacar>

Enhancing competitiveness and developing business environment in the programme area

The project is co-financed by ERDF and IPA II funds of the European Union.

This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of Chamber of Economy of Montenegro and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.

Ova publikacija nastala je uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Privredne komore Crne Gore i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije.

This project is co-funded
by the European Union

PRIVREDNA
KOMORA
CRNE GORE

OPŠTINA KOTOR

MINISTARSTVO PRIVREDE/GOSPODARSTVA
HERCEGOVAČKO NERETVANSKOG KANTONA/ZUPANJE

PRIVREDNA KOMORA REPUBLIKE SRPSKE
PODRUČNA PRIVREDNA KOMORA TREBINJE

